

Room tabax na gis-gis bi — limu juróom

Yëgëg ci jëfandikoo yu baax te yëgle yu jëfandikoo ci Adventism: Xam njàqare yi ci sa askan wi

Jeff Pippenger

2024-08-09

Ci mbind mi weesu mujj, nu xamale woon juróom-benn yu yonent yi ci xuloo yi amoon ci jaar-jaaru Taariixu Adantism, dale ko ca jamonoju Millerites ba tey jii. Maa ngi teg ne xuloo bu njëkk ak bu mujj bi ci “saccay sa xetu nit” yi ci aaya fukki ak ñeent ci Daniel saar fukki ak benn, ñoo yem ci waxi yonent. Millerites yi deggoon ne “saccay” yaa di Room, te Protestants yi jàngale woon ne “saccay” yaa di buur bu Siriya bu tudd Antiochus Epiphanes.

Te ci jamono, ñu bare dinañu jóg ci bu baax ngir jókku ci buur bu bëj-gànnar; te itam, ay nit yu sa yoonu yi sëf, dinañu yékkati seen bopp ngir saxal vision bi; waaye dinañu daanu. Daniel 11:14.

Li dale cibaarub fukk, ba agsi ba cibaarub fukk ak juróom-benn, am na fi melokaanu xare bu nekk ci diggante nguur-u Misra ak nguur-u Siri. Ci xët wi, Misra mooy buur bu bëj-gànnar bi, te buur-u Siri mooy buur bu bëj-saalum bi. Cibaarub fukk mooy màndargaal li historiye yi di wax ne mooy ndoorte xare bu ñeenteel bu Siri bi ci atum 219 laata Kirist, cibaarub fukk ak benn ak fukk ak ñaar mooy tegtal xareb Rafia bi ci atum 217 laata Kirist, ak li ko topp. Gannaaw loolu, cibaarub fukk ak ñett ba fukk ak juróom mooy màndargaal xareb Panium bi ci atum 200 laata Kirist. Ci cibaarub fukk ba fukk ak juróom, buur-u Siri bi mooy Antiochos Magnus, kilifag Mbooloom Seleucid.

Saar fukki ci benn ñaareel day tegtu ci jaar-jaaru taariix bi Antiochus Magnus tàmbele xare ngir delloo suuf yi ñu jële woon ci nguurug Seleucid ay at yu jiitu. Ci saar bi, mu delloo suuf yu reer yi ci atum 219 Balaaxu Kirist, waaye mu taxaw ab diir ci ay jëfandikoom yu xare, te seet a dajalewaat dooleem soldaar. Mu yokkoonaat sañ-sañam ci suuf yu reer yi, ba agsi sax ba ci diggante-rey Misra, maanaam nguur gu bëj-saalum gi askanu Ptolemy di yor. Diggante 219 Balaaxu Kirist ak 217 Balaaxu Kirist, buur bu bëj-saalum bi ak buur bu bëj-gànnar bi ñépp dajaloon nañu pexe ngir xeex bu ñu doon ñëw bi ca Raphia.

Xareb Rafiya am na ci atum 217 B.C., te nguur gu bëj-gànnaru Misra, gi Ptolemy di yore, moo notoon buur bu Siri Antiochus Magnus, buur bu bëj-gànnaru waxtaanu yonent bi. Gannaaw loolu, ci ay aaya 13 ba 15, fukki at ak juróom-ñari at gannaaw, maanaam ci atum 200 B.C., Antiochus Magnus, mi defoon benn déggoo ak Filip bu Maseduwan, dafa dugg ak Misra ci xareb Paniyum. Nguur gu bëj-saalumu Misra nag, ca jamono jooju, amoon na buur bu ndaw bu amoon juróom walla juróom-benn at rekk; te Antiochus Magnus ak Filip manuñu woon bañ a jëfandikoo xalis ak la néewam buur bu ndaw boobu bu Misra. Noonu Antiochus Magnus moo notoon ci xareb Paniyum. Ñetti aaya yi di tekki xareb Paniyum dañuy ëmb aaya 14, fañu dugal benn kàttan gu bees ci nettalib yonent bi.

Sàccat sa nit ñi yéen mooy kàttan gu wuutewul ak buur bu bëj-gànnar bu Misra, walla ak buur bu bëj-gànnar bu Seleucid yi, walla ak Filib, buur bu Maseduwaan. Millerite yi xamoon nañu ne Rooma mooy sàccat sa nit ñi. Benn ci baat yu cosaan yu Ebrë yi, bi ñu ko tekkee ne “sàccat”, dafay tekki itam kiy damm. Rooma ju pagan, ci kàddug wax ju yàlla, dafa feeñ ni mooy kàttan ga wara damm ay xaaj.

Gannaaw gi, gis naa ci ay peeñu guddi, te xoolal, rab wu ñeenteel woon fa, di lu ragal ak lu tiis, te amoon na doole lool; te amoon na bëñ yu mag yu fer: dafa lekk ba dagg ay xaaj, ba noyyi leen, te daaneel desit yi ak tãnkam; te muwu woon wu wuute ak bépp rab wu ko jiitu woon; te amoon na fukki geñ. Daniel 7:7.

Bi Uriah Smith di waxe ci mbokk yi, mu nekkal ab tarihkat buy wone ne sàcc yi dañuy tegtal ñi damm.

“Léegi ab doole bu bees lañuy dugal,—‘sàcc yi ci sa askan wi;’ ci lu leer, ni Évêque Newton waxe, ‘ñi di door askanu yaw, ba tas ko.’ Fu sore ci wetu dexe Tiber, amoon na nguur gu doon yar boppam ci pexe yu réy ak xeetu xalaat yu lëndëm. Ca njàlbéenam dafa doon tuuti te néew doole; waaye mu màgg ak gaaw gu yéeme ci kàttan ak tar, di jox boppam ci fii ak fa ak teey, ngir seet ay doxaloom, te natt kàttanu loxoom bu xare, ba ker, bi mu xam ne am na doole, mu yékkati boppam ak fit ci biir xeeti suuf, te mu jàpp ak loxo gu dul daanu yepp yoonu seeni mbir. Lii ba noppi, turu Room taxaw na ci xët yu jaar-jaari maam, ñu dogal ko ngir moom di yorey mbiri àddina ci ay jamono yu yàgg, te di jëfandikoo doole gu réy ci biir xeet yi ba ci mujju jamono.”

«Room waxoon na; te Siiri ak Maseduwaan daldi gis lu soppeeku ci melo suñu gént. Waa Room duggu nañu ngir ndimbal buur bu ndaw bu Misra, dogal ne war nañu koo aar ci alkande bi Antiokus ak Philippe fexe woon a ko defal. Loolu moo doon atum 200 lu jiitu Kirist, te kenn ci njëkk yi ci jëf yu am solo yu Waa Room duggule woon ci mbiri Siiri ak Misra.» Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 257.

Yëgle gi waxe ci ay kàddu yooyu amoon na ci lu ni mel ni ñaar-fukk at, dale ci 219 BC ba 200 BC, waaye yonent yi dañuy wax gën a bari ci fan yu mujj yi ba ci fan yi ñu doon dund.

«Benn yonent yu mag ya waxoon nekkul woon ci seen jamono rekk, waaye ci sunu jamono la gën a jëm, ba tax na seen yëgle nekk ci doole ngir nun. “Lépp lii xewoon na ci ñoom ngir muy misaal; te bindees na ko ngir sunu artu, ñoom ñi mujjug àddina dikkël.” 1 Korent 10:11. “Jariñuñu woon seen bopp, waaye nun lañu doon jariñoo yooyu, yi léegi yéglees na leen ci yéen jaarale ko ci ñi leen waare xebaar bu baax bi, ak Xel mu Sell mi wàcceeséetu asamaan; te yooyu ay malaaka sax bëgg a xool bu baax.” 1 Piyeer 1:12....»

“Biibël bi dajale na tegtal mboolem ay alal-jàmmam ngir xeetu jamono mu mujj mii. Bépp xew-xewu mag ak bépp jëf ju tedd ci nettali Yeneen Kóllère gu Yàlla gi, amoon na, te mu ngi dellu di amaati ci mbooloom gëmkaati yi ci fan yii mujj.” Selected Messages, téere 3, 338, 339.

Naka la Daniel dundul woonul fanweeri at ak ñaar-fukk waxtu yi nuy seet, ngëm gi ñëw ci mbind yi Sister White bind moo nu xamal ne lu bari ci taarix bi ñu bind ci Daniel 11 dina dellu ci matug mujj gi ci Daniel 11.

“Amunu jotu benn dara. Jamono yu metti nekk na ci sunu kanam. Àddina bi di yëngu ak xelug xare. Teelul, xew-xewi metit yi waxees na ci ay kàddug yëgle yi dinañu am. Yëgleb ci Daniel, saar wa fukk ak benn, agsi na lu jege ci matug matam. Lu bare ci taarix bi amoon ngir matal yëgleb bii, dinañu ko dellu.” Manuscript Releases, number 13, 394.

Aaya yu fukk ak juróom-benn ci Daniel fukk ak benn dañuy tegtal jaar-jaaru fan yu mujj yi di jëme ba ci yoonu dimaas bu bëgg a ñëw ci lu gaaw, ndaxte aaya fukk ak juróom-benn day won ci ban waxtu la Room, ngir yoon wu njëkk, notoon “réew mu tedd bi.”

Waaye ki ñëw ci kawam dina def ni ko soobee, te kenn du taxaw ci kanamam; dina taxaw itam ci suuf su tedd gi, te ci loxoom lay neex. Daniel 11:16.

Danyeel jëfandikoo na waxin “réew mu mągg te tedd” ñaari yoon ci ay bindam. Bi njëkk mooy ci sarax fukki benni, ba Room gu bokk ci xeet yu dul Yàlla nootee réew mu mągg te tedd ci dëgg, mooy Yuda.

«Bu Ejipt mënul a man a taxaw fa kanam Antiyokus, buur bu bëj-gànnaru, Antiyokus itam mënul a taxaw fa kanam Roomankat yi, ñoom ñi léegi dikk ci moom. Benn nguuratatu mënatul woon a jéema dàq doole jii miy yokku. Sirii dafa neesoon, te yokk ko ci nguur gu mag gu Room, ba bi Pompee, ci atum BC 65, nangoo Antiyokus Asiaticus ay alalam, ba teg Sirii mu nekk ab prowàans bu Room.»

“Ndo kàttan boobu itam war na taxaw ci Réew mu Sell mi, te yàq ko. Rooma bokkoon na ak askanu Yàlla, mooy Yawut yi, ci benn ngërëmug booloo ci atum kanam Krist 162, te ci fan boobu la jël berab bu mag ci kalandriye waxu yonent yi. Waaye nag, jotoonagul nguur gi ci Yude ci yoonu nangu gu dëgg ba atum kanam Krist 63; te ba noppi ci anam bii di ñëw.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 259.

Yeneen sarax si Daniel jëfandikoo baat bi “suuf su mągg te tedd” mooy ci aaya ñent-fukk ak benn.

Dina dugg ci réew mi tedd ci ndam, te réew yu bare dinañu daanu; waaye ñii dinañu mucc ci ay loxoom, mooy Edom ak Moab ak kilifteef yi gën a mag ci askanu Amon. Daniel 11:41.

Ay biir ak benn, ci dëgg, mu ngi topp ay biir ak ñeent-fukk, te ay biir ak ñeent-fukk mi ngi tàmbalee ak kàddu yi ne “te ci waxtu mujj gi.” Ci The Great Controversy, Sister White moom jállale na 1798 ni mooy “waxtu mujj gi,” ba tax ay biir ak benn mi ngi jox xamle mboolem taarix bi topp gannaaw waxtu mujj gi ci 1798.

“Waaye ci jamono mujj, yonent bi nee na: ‘Ñu bare dinañu daw fii ak fa, te xam-xam dina yokku.’ Daniel 12:4.... Li dale 1798, téereb Daniel ubbi na, xam-xam ci waxi yonent yi yokku na, te ñu bare yégle nañu bataaxal bu tar bi ci àtte bi jege.” The Great Controversy, 356.

Réew mi tedd ci ndam te ñu wax ci kàddu fukki-ñeent ak benn, du réew Yuda gu mag ga ci jamono yu yàgg ya ci lu ci ñuy jàpp ne mooy dëgg; waaye mooy Yuda gu xel, gu bees ci jamono jii. États-Unis mooy Yuda gu xel, gu bees ci jamono jii, te kàddu fukki-ñeent ak benn moo ngiy ténkoon yoonu Dibéer bu di ñëw léegi ci États-Unis.

Waaye du li jëkk mooy li sell, waaye li ci jëkk mooy li ci naturel; te gannaaw loolu mooy li sell. 1 Korent 15:46.

Sàrmu dundub bés bi mi ngi mel ni la aaya bu fukk ak juróom-benn bi misaalé, ndaxte “lu bari ci jaar-jaari mbir yi xewoon” ci yeggug Danyeel fukki at ak benn dinañu ko delloo. Aaya yi fukk ba fukk ak juróom, ci fan yu mujj yi, dañuy tegtal jaar-jaari lu jiitu te indi ba ci sàrmu dundub bés bi.

Buuru bëj-gànnar bi ci juróom-ñetti aaya yooyu, ak noonu itam buurub bëj-saalum bi, yi mataloon ci buurub Seleucid bi Antiochus Magnus ak buur yi Misra ci nguurug Ptolemaic, di misaalal kàttan yu nekk xoolu jaar-jaaru mbootaay mi di jëm ci kàddu Dimaas bu bés bu dëgmal. Aaya yooyu dañuy xamle jaar-jaaru yëngu-yëngu junni ak téeméeri ñeent-fukk ak ñeent-fukk ñaar ña; ndaxte aaya fukk bi di wax mbëjtu Unie Soviétique bi ci 1989, te aaya juróom-benn fukk bi di wax kàddu Dimaas bu bés bu dëgmal.

Kirist mooñ na ay kàddu yooyu ci lool, bi mu yamale saar fukk bi ak saar ñeent-fukk, te saar fukk ak juróom-benn bi ak saar ñeent-fukk ak benn. Jubluwaay bu jub ci suuf su tedd, su dëgg-dëgg, miy misaal suuf su tedd ci xel, bi nekk ci saar ñeent-fukk ak benn, mooy mujjug juróom-benni saar yi, te saar fukk mooy tàmbali.

Naka ni Kirist doonoon na ay wërsëg fukk ak benn ci benn, noonu itam, wërsëg fukk ak benn am na jukkoo bu jub ak wërsëg ñeent-fukk. Kàddu gi nekk ci wërsëg fukk, “di daw ba weesu,” mooy benn kàddu Ebrë bu ni mel te ñu tekki ko ci wërsëg ñeent-fukk ne “di daw ba jall.” Kàddu googu feeñ na benn yoon rekk beneen bérab ci Mbind mi, waaye ñu tekki na ko tuuti lu wuute ak ni ñu ko tekkee ci wërsëg fukk ak wërsëg ñeent-fukk. Terewul, mooy benn kàddu Ebrë bi.

Te mujj Yuda; dina rey ba fees ba ñëw ba romb, dina jot ba ci baat bi; te jëfandikoo ay laafam dina feesal yaatu réewam, yaw Emanuël. Esayi 8:8.

“Baaxa leen, te weesu leen” bi ci Esayi mooy benn ak “baaxa, te romb ko” bi nekk ci aaya fukki bi, ak “baaxa te weesu ko” bi nekk ci aaya ñeent-fukk bi. Lu gën a am solo mooy ne, ku nekk ci ñetti aaya yii dafay melal ab songe gu joge ci buur bu bëj-gànnar, jëm ci buur bu bëj-saalum. Ci Esayi, buur bu bëj-gànnar bu Asiri, Sennacherib, dafay song Yuda, nguur gu bëj-saalum gu Israyil. Ci aaya fukki bi, Antiochus Magnus, buur bu bëj-gànnar bu Nguurug Seleucid, dafay song nguur gu bëj-saalum gu Misra. Ci aaya ñeent-fukk bi, buur bu bëj-gànnar bi, mooy kàttanug paap bi, mi jott woon ab gaañu-dee ci ndoorte aaya ñeent-fukk bi, dafay song kàttanu bees bu bëj-saalum, buy weddi Yàlla, mooy Nguurug Soviet Union. Ku nekk ci aaya yii dafay tegtal benn melokaanu waxu yëgle buy joxe xare diggante buur yi nekk ci bëj-gànnar ak bëj-saalum, te ci ku nekk ci ñoom buur bu bëj-gànnar bi “dafa baaxa te weesu.”

Seede Isaya ak aaya fukki ci benn fànn ne bu buur bu bëj-gànnar doon xeex, dina taxaw bala muy dugg ci kër gu mag gi ci nguur gu bëj-saalum gi. Sennakérib indi ay xareem ba ci tata yu Yerusalem, te du weesu foofa. Ci atum 219 lu jiitu Kirist, Antiyokus Magnus agsi ba ci diggu Misra, ba noppi taxaw. Gannaaw ñaari at, maanaam ci 217 lu jiitu Kirist, mu yàq ci xareb Rafia. Sennakérib agsi ba ci tata yu Yerusalem, te mu yàq xare ba Yàlla dugg ci biir.

Kon nag noonu, nii la Boroom bi wax ci buur bu Asiri, ne: du dugg ci dëkk bii, du fa sànni benn bàyyi xale, du ñëw ci kanamam ak pakk, te du fa tabax benn mbedd mu yéeg ngir xeex ko. Yoon wi mu ñëwee, ci moom la dellusee, te du dugg ci dëkk bii, wax na Boroom bi. Ndaxte dinaa aar dëkk bii ngir musal ko, ngir sama bopp, ak ngir sama jaam Daawuda. Te guddi ga nag, malaaka Boroom bi génn, daldi rey ci kër giitu Asiriyen yi tééméer ak juróom-ñient-fukk ak juróom-benni junni nit; te bi ñu yewu suba si ba noppi, gis ñu ne ñoom ñépp ay néew yu dee. Noonu Sennakerib buur bu Asiri dem, dox, dellu, te toog Ninewe. Te amoon na, bi muy jaamu ci kër Nisrok yállam, ne Adramelek ak Sareser, doomam yi, rey ko ak saafara; te ñu daw ca suufu Armeni. Te Esarhadon doomam buur ci bérabam. 2 Buur Ya 19:32–37.

Ci atum 1989, buur bët gannaar daanuwaan na Sowiyeeeti Yooniyon, waaye moom mosul noot kapitalu Sowiyeeeti Yooniyon bi. Risii des na taxaw. Xare bu ci topp, ni ñu ko misaale ci sarax yi fukk ak benn ak fukk ak ñaar, mooy xareb Raphia; te moom itam dafa doon misaal ci sankug xarekat yi Senakerib ak dee ga ca toppam, loolu di won ndam lu buur bu bëj-saalum bi am, moom di Yuda ci seede Senakerib, ak Raphia ci seede Antiochus Magnus.

Saar fukki bi jëfandikukat gi di joxe lëkkalekaayu jub ci saar ñeent-fukk, te saar juróom-benn ak juróom-ñaar bi di joxe lëkkalekaayu jub ak saar ñeent-fukk ak benn. Saar yi nekk ci diggante fukk ba juróom-benn ak juróom-ñaar dañuy tey jaar-jaaru atum 1989 ba ca yoonu dibeer. Saar bi dafay teewal jaar-jaar bu nëbbu ci saar ñeent-fukk, buy tàmbalee ak daanu Réewum Sowiyet bi ci 1989 te di wéy ba ca yoonu dibeer. Saar fukk bi itam dafay lëkkale bu jub “juróom-ñaari yoon” yi ci Lawiik 26 ak jaar-jaar bu nëbbu bi, waaye jëfandikoo gu dëgggu googu nekkul ci li nu ngi fi di joxe.

Ci jaar-jaari Milerit, benn bi ci juróom-benni xuloo yu mag yi nekk ci biir Awaantisma ci mbirum ñu xam kan mooy Room bu baax jëfandikoo, am na; te xuloo boobu moo doon ci kan laay sañse “sàcc yi” yu nekk ci aaya fukki ak ñeent. Protestan yi daan nañu ne, ñoom da ñuy tekki Antiochus Epiphanes; waaye Milerit yi wax nañu ne Room lañuy tekki. Ci mujj gi ci xuloo yi Awaantisma am ci mbirum ñu xam kan mooy Room bu baax jëfandikoo, itam ci “sàcc yi” yu aaya fukki ak ñeent la aju. Benn wàll, bi Milerit yi di feeñal, mooy taxawal xam-xam wu njëkk wi Milerit yi sampoon, mi Xel mu Yees wax ci Kàddug Yàlla dëggaloon.

« Gis naa ne, tabalu 1843 ba, loxo Boroom bi moo ko jiitewoon, te waru ko soppi; ay lim yi nekkoon nañu ni Mu leen bëggé woon; loxoom nekk na woon ci kawam te mu nëbb benn njuumte ci yenn ci ay lim yooyu, ba kenn mēnu ko gis, ba keraake loxoom dindiwul woon. » Early Writings, 74.

Xàrtu sell wi teddalee werante gi ak màndarga bu 164 BC.

“164 Deeñu Antiochus Epiphanes, moom mi nag, taxawul ci kanam Boroom Boroom yi, ndaxte dafa dee woon 164 at laata Boroom Boroom yi juddu.”

Li ñëw ci xuloo googu nekk ci karte bu sell bi moo tegu ci dëgg bi kenn rekk a wone ci karte bu sell bi te moomu jógewu ci benn kàddug yëgle ci Kàddug Yàlla. Noonu, mu ngi xamale ab waymark, waaye du bu jaarale ci taariixu Biibël, waaye ci taariixu Advent, te “warul soppeeku,” ndaxte xuloo googu moo wone ni gisug yëgle bi sampoo. Bëgg a bàyyi dëgg boobu buy doxal lëf

yi mooy, ci benn yoon, bañ a nangu sañ-sañu dëggagalug Xelum Yëgle bi ci mbooloom karte bu sell bi.

“Nax nax ba xel mujjug Seytaane dina doon mooy def ba seedeelu Xelum Yàlla amul njariñ. ‘Fu amul peeñu, nit ñi day sàngu’ (Kàddu yu Xelu 29:18). Seytaane dina liggéey ak njàngat, ci anam yu bare ak jaarale ci yeneen juntuukaay, ngir yëngël kóllëreg askanu Yàlla bu des ci seedeel ju dëgg ji. Dina indi ay peeñu yu dul dëgg ngir réeral, te dina jaxase lu dul dëgg ak lu dëgg, ba tax nit ñi mer, ba ñu wara jappe lépp lu yore turu ay peeñu ne mooy xeetu safara; waaye xol yu jub, bu ñu méngale lu dul dëgg ak lu dëgg, dinañu man a ràññee leen.” Selected Messages, téere 2, 78.

Jëf ju mujj “sàcc yi bokk ci sa xeet”, mooy benn ak ju njëkk ji, te bu amul xam-xam bu baax ci misaal bi teg doole ci peeñ mi, “xeet wi dina sanku.” Ñu “sanku” ndaxte ñu “fàtteelalul benn njariñ seedes gi Xelmu Yàlla di joxe.”

Kur gu yeneen wax ne États-Unis mooy ñi sàcc ñi ñuy wax ci aaya fukk ak ñeent. Kureelu googu mënul walla bëggul gis ne Antiochus Magnus ci aaya fukk ba fukk ak juróom-ñeent mooy tegtal États-Unis. Ni Protestants yi ci jaar-jaaru Millerite waxoon ne ñi sàcc ya mooy Antiochus, noonu it kureel gi bëggul gis di jëfandikoo ñi sàcc ya ngir tuddee doole bi (États-Unis) bi Antiochus di misaalal.

Nebb gu Senakéerib ci Yuda, bi agsee ba ci dëkk bu mag ba, Yerusalem, te mu amul njariñ, Rabshake yi jiite woon ko, moom jeneralub Senakéerib.

Léegi nag, maa ngi lay ñaan, nga joxe say kóllëre ci sama sangu buurub Asiri, te dinaa la jébbal ñaari junni fas, su fekke ne man nga ci sa wetu teg ay boroom-fas ci seen kow. Kon nag, naka nga man a dàq kanamu benn njiitu ndaw ci jaam yi gën a suufe ci sama sang, te nga wéeru Misra ngir ay watiir ak ay boroom-fas? Ndax maa ngi léegi ñëw ci bii dëkkte gu amul Boroom bi ngir alag ko? Boroom bi moo ma wax ne: “Yéegël ci réew mii, te nga alag ko.” Noonu Elyakim doomu Hilkiya, ak Shebna, ak Yoax, ne Rabshakeh: “Maa ngi lay ñaan, waxal ak sa jaam yi ci làkku Siriya, ndaxte nun dëgg na ko; te bul wax ak nun ci làkku Yawut yi ci noppi nit ñi nekk ci tata ji.” Waaye Rabshakeh ne leen: “Ndax sama sang yónni na ma ci sa sang rekk ak ci yow, ngir wax wax yii? Ndax yónniwul ma it ci nit ñi toog ci tata ji, ngir ñoom ak yéen lekk seen bopp seen yaram wu tuuru, naan seen bopp seen ndoxum yaram?” Noonu Rabshakeh taxaw, waxe ak baat bu kawe ci làkku Yawut yi, ne: “Dégluleen kàddug buur bu mag bi, buurub Asiri.” 2 Buur Ya 18:23–28.

Rabshakeh doon waxi moom la waxoon, waaye waxi Sennakerib, buur Asiri, la yéglewoon. Ci Daniel fukk ak benn, sar bañeel ñeent-fukk, buur bi nekk ci bëj-gànnar mooy dooleb papaa yi, mi ci jamonoy mujj mi ci atum 1798 jël gaañu bu dee ci loxoy Farās buy weddi Yàlla, moom buur bi nekk ci bëj-saalum. Ci saar bi, buur bi nekk ci bëj-gànnar dafa mujje feyyu te daldi riir buurug bëj-saalum bi (URSS) ci atum 1989. Bi buur bi nekk ci bëj-gànnar matalee liggéey boobu, dafa ànd ak “woto yi, ak gawar-kanam yi, ak gaal yu bare.” “Woto yi ak gawar-kanam yi” dañuy tegtal dooley xare, te “gaal yi” dañuy tegtal dooley koom-koom. Màndarga yooyu dañuy wone Mbooloom Réew yi Amerik mooy mbooloom soldaare yu Roomu papaa ji di jëfandikoo ci ndam li

amoon ci 1989, ni ko Rabshakeh di misaalal. Antiochus Magnus ci saar yi fukk ba fukk ak juróom benn mooy tegtal Mbooloom Réew yi Amerik, te ni William Miller siiwal ko dëgg ne baat bi “it” ci saar bi fukk ak ñeent day taxawal doole bu bees buy dugg ci nettalug yonent bi, “saccakat yi” war nañu tegtal doole bu wuute ak buur yi Ptolemaic yi nekk ci bëj-saalum, walla ak Antiochus buur bi nekk ci bëj-gànnaar, walla ak Philip bu Maseduwan.

“Buuru bëj-gànnaar bi, ci aar waale bii, amul benn sikki-sakka ne mooy buurub Misra; waaye li wax ne sàcc yi ci sa xeet, loolu mu ngi des di lu ñenn ñi man naa am ci ay sikki-sakka ba léegi. Ne mënul a tekki Antiokis, mbaa benn buurub Siri, loolu leer na; ndax malaaka bi doon waxoon ci mbirum xeet woowu ay aaya yu bare yu jiitu, te léegi mu ne: ‘itam sàcc yi ci sa xeet,’ ak yeneen, te loolu dafa fésal bu baax ne dafa di jëme ci beneen xeet. Dinaa nangoo ne Antiokis, xeyna, saquewoon na Yawut ya; waaye naka la loolu man a ‘taxawal peeñ mi,’ gannaaw Antiokis waxeesul fenn ci peeñ ma ni def na jëf ju mel noonu; ndaxte moom bokkoon na ci li ñuy wax ne nguug Gerees ci peeñ ma. Te itam, wax ji ne ‘taxawal peeñ mi,’ war na tekki ne def ko muy wóor, matal ko, walla matale ko.” William Miller, *Miller’s Works*, Lecture 6, 89.

“Antiochus” mooy tur wu ñu bari buur yu Mbooloom Seleucid bu Siri di tànn. Ki sosooson mbooloo moomu mooy Seleucid Nicator, te fu nekk diggante ñaar-fukk ak juróom-benn ak fanweeri buur ba ñett-fukk la limub gépp buur yu Seleucid di tollu. Bari ci yooyu buur tànn nañu tur wu “Antiochus”, ni itam ni baari paap yi di tànn turu nguug bu bees bu ñu leen fal di paap. Paap yépp ay “antichrist” lañu, li tekki mooy “juuyoo ak Krist”. Kàddu “anti” mooy “juuyoo ak”. Naka ay antichrist, jël nañu turu seen maam wu xel, mooy Seytaane. Seytaane ak paap yi ñoom ñaar ñépp, waxu xel mu sell mi sant leen antichrist.

“Ndogalu antikiris bi am yéene ngir doxal rébbat bi mu tàmbalee woon ci asamaan dina wéy di liggéey ci doom yi déggadi.” *Testimonies*, volume 9, 230.

Ab pàpp moo di wuutu Seytaane, te moo tax ñoom ñépp ñu bàyyi Kirist, ba tax nañu leen “antikiriis.” Bu ñu jélée ndigalug pàpp, ñu tànn tur, te ñu doon wuutuy Seytaane ci suuf.

«Ngir am njariñi addina ak teral yi, dañu yóbbu mbooloom gëm gi mu seet xéewal ak ndimbal yu mag ñi ci suuf; te noonu, gannaaw ba mu weddi Kirist, dañu ko xiirtal mu jébbal yoonu déggal ndawug Seytaane bi—biisob Room.» *The Great Controversy*, 50.

Ci seen seeni liggéey ngeen di leen xam, te baab yi di wéyal liggéey bi mu Seytaane di def.

“Jaaral bi paap bu Room, benn liggéey boobu sax na ñu ko def fii ci suuf, ni mu nekkoon ci àtteekaay asamaan yi bala buur bu lëndëm giññee ko. Seytaane dafa doon wut a soppali yoonu Yàlla ci asamaan, te yokk ca ab coppiteem. Mu yékkati ayetoom ci kaw ayetu Kiy ko Bind, te teg coobareem ci kaw coobare Yexowa; te ci noonu mu waxoon ci dëgg-dëgg ne Yàlla man naa juum. Paap bi itam moom dafay jëfandikoo yoon wu mel noonu, te, ndax dafa koy daldi moom boppam ne du man a juum, dafay wut a màndarga yoonu Yàlla ngir méngoo ak xalaataam yu boppam, di xalaat ne man naa jubanti njuumte yi mu gis ne am na ci sart yi ak ndigali Boroom asamaan ak suuf. Ci dëgg-dëgg dafay wax addina bi ne: man maa leen di jox ay yoon yu gën a baax yoyu Yexowa. Ana toroxte gu réy gii ci Yállay asamaan!” *Signs of the*

Times, November 19, 1894.

Doonte ne Seleucus Nicator samp biir Seleucid Empire, bu bari ci buur yi ko topp tann nañu turu “Antiochus,” ngir teral ndam, du ci Seleucus, waaye ci baayam. Baayu Seleucus, mooy Antiochus, dafa doon góor gu am daraja ak jeneral ci liggéeyu Buur Philip II bu Macedon, mi doon baayu Alexander the Great. Loolu, maanaam daraja gu mag googu ak jaar-jaaru xare boobu, moo dimbali woon a tabax cosaanu wàllu kàttanam Seleucus ci boppam ak yéegam gu mag gi mu jot gannaaw deej Alexander the Great.

Nguuru Seleucus taxawoon na bi mu jëlee sañ-sañ ci ñetti gox yu nekk ci ñeenti gox yi nekkoon ci nguug Alexander. Room itam dafa nott ñetti doxalini suuf ngir jëlee sañ-sañ te nekk buur bu bëj-gànnar. Bi Seleucus dencalee penku, sowwu ak gannaar, mu nekk buur bu bëj-gànnar ci nettali jaar-jaar ba, te dëkkam gu magoon moo doon Babilon. Buu bare ci buur yi topp, dañu tann turu “Antiochus” bi ñuy yékkati buurug bëj-gànnar ngir teral seen maam bu jiite ci politig. Mbooloo mi diggante ñaari mbir yii yomb na a gis, su fekke ne bëgg nga koo gis. Su ko bëggul, doo ko gis.

Tur wu “Antiochus” (Ἀντίοχος ci làkku Gereg) jóge na ci jumtukaayi Gereg yi di “anti” (li tekki “ci biir naxar” walla “ju jublu ak”) ak “ocheo” (li tekki “téy bu baax” walla “sax ci”). Buur yu bëj-gànnar yi tann nañu tur woowu ngir saxal seen cosaanu politig ak baay bi, ni Almasi biir-bopp bi (paap yi) di tann turi ndax bu ñuy tambali nguur. Naka la paap yi di ay wutalekat yu seen baay, Seytaane, noonu itam Antiochus yi ci Mbooloom Siri yi di misaal yu ay wutalekat yu seen baay. Ci jëfandikoo bii, Antiochus day teewlu ni ab wutale bu seen baay. Wutaleb kàttanu paapal bi ci atum 1989 mooy États-Unis, te seede su addina saxal na jokkoo gi nekk ci diggante Almasi biir-bopp bi, Paap John Paul II, ak Ronald Reagan ci seen liggéeyu daaneelon Mbooloom Soviet bu jëkk ba.

Ci ay benn 10 ba benn 16, benn bu njëkk ak bu mujj bi am nañu ay jëfandikoo yu jub ci benn 40 ak benn 41. Benn 10 dafay tegu ci benn 40 ci lu jub. Benn 16 dafay tegu ci benn 41 ci lu jub. Benn yi dañuy firndeel wàllub yëgleb Daniyeel bi jëm ci fan yu mujj yi.

“Téere biñ téj woon du téereb Peeñ mi, waaye mooy bérab bu ci waxi yonent Yàlla Daniyel yi jëm ci fan yu mujj ya. Mbind mi nee na: ‘Waaye yaw, Éy Daniyel, téjël wax yi te téj téere bi ba ci jamonoy mujj; ñu bare dinañu daw fii ak fale, te xam-xam dina yokku’ (Daniyel 12:4). Bi téere bi ubbee, ñu yégle ne: ‘Jamono du yàggatul.’ (Xoolal Peeñ mi 10:6.) Léegi, téereb Daniyel dees na ko ubbil, te peeñ ga Kirist defal Yowaana war na agsi ci bépp waa kër-suuf. Ci yokkute xam-xam bi, askan war nañu ko waajal ngir taxaw ci fan yu mujj ya....”

“Ci bataaxalub malaaka bi jëkk, ñuy woo nit ñi ngir ñu màggal Yàlla, Sunu Bindkat, mi bind adina ak lépp lu nekk ci biiram. Ñoom joxoon nañu màggal ay njébbanaayu Papas, ba tax yoonu Yexowa amul solo, waaye xam-xam dina gën a yokku ci mbir mii.” Selected Messages, téere 2, 105, 106.

Ca jamono mujj ji ci atum 1989, juróom-benn aaya yu mujj ci Daniel saar fukk ak benn ñooy teewlu “wàllu waxu-jàmmu Daniel wi jëm ci fan yu mujj yi.” Dees na ko xamoon ba mu ubbeeku woonat, te ubbeeku googu jur na yokkute gu réy ci xam-xam bu jëm ci “tabaxug Papaa, ci defal lu yàqu yoonu Yexowa.” Alfa ak Omega dafay mas a wone mujj gi ci njàlbéen gi, te jéemantu nattu

gi tambalee woon ci 1989, deesoon na ko def ngir jur ñaari xeet yu jaamu.

Noonu ne ko: “Demal sa yoon, Daniel, ndaxte kàddu yi tëj nañu leen te ràññee ba jamono ji mujj. Ñu bare dinañu leen sellal, setal leen ba weex, te nattu leen; waaye ñu bon ñi dinañu jëf lu bon; kenn ci ñu bon ñi du ko xam; waaye ñu xelal ñi dinañu ko xam.” Daniel 12:9, 10.

Léegi nu ngi nekk ci jamono ju mujj gi ci jéfandikoo gu nattu googu, ndaxte weranteg sàcc ya ca njàlbéenug Adventism bi déy delusi léegi. Buñu jàppale États-Unis ne mooy sàcc ya, mooy it di jàppale Antiochus ne mooy sàcc ya. Mooy benn sax weranteg Millerites ak Protestants.

Ci jeexital xoolug nattu bi, ni ci njàlbéenug xoolug nattu boobu, bi tàm balee woon ci atum 1989, Gaynde gi bokk ci xeetu Yuda day ubbi “wàll woowu ci yëgleb Daniyel wi jëm ci fan yu mujj yi.” Ci 1989 mooyoon juróom-benn ay aaya yu mujj yi ci Daniyel fukki benn, waaye ci mujj ga mooy jaar-jaaru nettali bu nēbbu bu aaya ñeent-fukk bi, mooyu li ay aaya fukk ba fukk ak juróom-benn yi di misaalal.

Danu yokk sunu seetaan ci njàggaleem juróom-benn yi ci biir jaar-jaaru Advantis ci mbind yi di ñēw. Jéfandikookat bu jëkk boobu ci juróom-benn yooyu di mel ni muy leerloo bu mujj boobu ci juróom-benn yooyu. Danu jéfandikoo xuloo bu jëkk ak bu mujj ngir daldi teg ci kaw yeneen ñeenti xuloo yi, bi nuy ubbi ay cër yu ci nekk ci ñaari jéego yi noonub njubte gi di def ngir tere askanu Yàlla ba ñu xàjjaat “peeñ mi” noonu mu war a deme, te ñu samp ko ak misaalum Room.

“Bu nu xam solo yu am njariñ, yi di gaaw a jàll ba duggu ci bàkkan gu dul jeex, te su nu ko xamule, te waajalul ngir taxaw ci bés bu mag bu Yàlla, kon dinañu doon ay ndaw yu wóorul ci li ñu nuy dénk. Ki di sàmm war na xam jamono ji guddi jot. Lépp léegi sol na njàqare gu sell, gu war a dugal xel ñépp ñi gëm dëgg gi ñeel jamonoy tey. War nañu jéfandikoo seen dund ci lu jëm ci bésu Yàlla. Àttey Yàlla ngiy waaj a wàcc ci kaw àddina, te war na nu di waajal sunu bopp ngir bés boobu bu mag.”

“Sunu waxtu am na solo lool. Am nañu rekk ay fan yu néew, néew lool ci xel mu dal ngir waajal sunu bopp ngir dund gu ëllëg, gu dul jeex. Amuñu waxtu bu ñu wara yàq ci doxalin yu teguwul dara. War nañu ragal a diir ci kow rekk baatub Yàlla bi.” Testimonies, volume 6, 407.